

Kasteelkatern

September - 2006 - Nummer 17 - Jaargang 8

Periodiek van de Nederlandse Kastelenstichting

Van de redactie

In deze aflevering van *Kasteelkatern* wordt maar weer eens duidelijk dat kastelen en buitenplaatsen zich niet altijd even makkelijk laten categoriseren. Over die problematiek zal kunst-historicus Erik Löffler het in zijn column uitvoerig hebben. Dat kastelen en buitenplaatsen een multidisciplinaire aanpak vereisen, komt duidelijk naar voren in het interview met Eric Denig en Anton Nuyten van de DonderbergGroep, een stichting die zich inzet voor de inventarisatie en bescherming van Nederlandse follies. Verder is in deze aflevering een artikel te lezen van historica Hanneke Ronnes. Zij sprak met Reinder Postma over zijn intrigerende onderzoek naar de *Malle Graafs Burcht* bij het Friese dorpje Oudwoude. Van Ronnes' hand zal binnenkort ook een fraai boek verschijnen dat niet in uw boekenkast mag

Estafettecolumn

Kasteel of landhuis?

De Nederlandse Kastelenstichting maakt, wat betreft haar aandacht en zorg, geen principieel onderscheid tussen landhuizen en kastelen. Het is echter wel de moeite waard om eens nader in te gaan op de vraag of er eigenlijk wel onderscheid is tussen een kasteel en een landhuis.

Het onderscheid tussen het kasteel en de vanaf de Gouden Eeuw ontstane 'buitenplaats' is problematisch. Kastelen worden wel gedefinieerd als 'verdedigbare woningen uit de middeleeuwen'; buitenplaatsen zijn feitelijk 'landhuizen', niet-versterkte woningen van de elite buiten de stadsmuren (met inbegrip van de bijbehorende bijgebouwen en landerijen). Maar veel huizen met een kasteelachtig uiterlijk zijn pas ontstaan in de negentiende en twintigste eeuw: de bouw van kasteel *Sypesteyn* in Oud-Loosdrecht begon bijvoorbeeld pas in 1911, terwijl het imposante, en in middeleeuwse zin beslist verdedigbare kasteel *Almere* nog in de steigers staat. En een middeleeuwse oorsprong betekent niet automatisch dat een huis echt als 'versterkte woning' is gebouwd: zo zijn de muren van de *Assumburg* in Heemskerk te dun voor bescherming tegen een militaire aanval; de versterkingen van dit 'kasteel' dateren van het einde van de middeleeuwen, toen ze door de

ontbreken. Met de bijgesloten inschrijfcoupon kunt u het Engelstalige boek bestellen. Geheel in de lijn van opmerkelijke oude én nieuwe kastelen, kunt u lezen over de plannen die gemaakt zijn voor de reconstructie van de middeleeuwse donjon van het Nijmeegse Valkhof. Want komt 'ie er nu wel of niet? Ten slotte houdt onze vice-voorzitter, Willem de Nijs Bik, u op de hoogte van het reilen en zeilen in de kastelenwereld en het succes dat de *Nederlandse Kastelenstichting* onlangs boekte.

Namens de *Nederlandse Kastelenstichting* wens ik u veel leesplezier.

Robbie Dell'Aira
hoofdredeacteur Kasteelkatern

modernisering van de militaire techniek al waren achterhaald; ze dienden dan ook enkel de status van de bewoners. Andere voorbeelden van buitenhuizen die om redenen van maatschappelijk aanzien een kasteelachtig uiterlijk kregen zijn: *Kostverloren* aan de Amstel, van rond 1500; het zeventiende-eeuwse 'kasteel' *Nederhorst* in Nederhorst den Berg; het in 1654 herbouwde kasteel *Renswoude*; het *Huis te Linschoten*, uit circa 1638. Hiertegenover staan middeleeuwse kastelen die bij verbouwing tot buitenplaats hun weerbaarheid juist verloren, zoals het in de zeventiende eeuw grotendeels herbouwde Kasteel *Amerongen*. De oude benaming 'kasteel' bleef behouden, en ook hierbij zal de status van de bewoners een rol hebben gespeeld.

Veel van de nog bewoonbare kastelen hebben zich na de middeleeuwen ontwikkeld tot buitenplaatsen voor rijke stadsbewoners. De problemen rond behoud en exploitatie die vanaf de negentiende eeuw ontstonden door de gewijzigde maatschappelijke verhoudingen zijn voor beide 'typen' dan ook vergelijkbaar; net als hun kunst- en cultuurhistorisch belang, en hun kwetsbaarheid.

Erik P. Löffler is assistent-conservator Oude Nederlandse Tekenkunst bij het Rijksbureau voor kunsthistorische Documentatie in Den Haag.

Erik Löffler geeft de pen door aan Dhr. T. Maas, directeur van Uitgeverij Matij's. Uitgeverij Matij's bestaat dit jaar 25 jaar.

Colofon

Kasteelkatern is een uitgave van de Nederlandse Kastelenstichting en verschijnt 3 keer per jaar.

■ **Redactieadres Kasteelkatern**
Nederlandse Kastelenstichting
Markt 24
3961 BC Wijk bij Duurstede
T 0343-578995
F 0343-591403
E info@kastelen.nl
I www.kastelen.nl

■ **Hoofdredeacteur**
Drs. R. Dell'Aira

■ **Eindredeacteur**
Mevr. drs. W. Landewé

■ **Redactie**
P. de Bruin
Drs. R. Dell'Aira
Mevr. drs. W. Landewé
Mevr. drs. J.M.M. Wieling
Mevr. K. Steenbrink M.A.

■ **Aan dit nummer werkten mee**
Hanneke Ronnes
Erik P. Löffler
Henny van Harten
Evelyn Ligtenberg

■ **Omslag**
De duiventoren bij Landgoed Landfort (Gendringen).
Foto: K. Dansen, collectie Stichting Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen.

■ **Vormgeving & Druk**
GVO grafisch bedrijf bv, Veenendaal

■ **Oplage**
2000

De NKS aanvaardt geen verantwoordelijkheid voor ingezonden stukken en behoudt zich het recht voor om ingezonden stukken zonder opgaaf van redenen te weigeren. Aan alle artikelen wordt de meeste zorg besteed, maar de ervaring heeft geleerd dat desondanks fouten niet geheel te voorkomen zijn.

Kasteelkatern is een uitgave van de NKS en wordt gratis toegezonden aan de begunstigers en relaties van de stichting.

U kunt uw reactie of artikel sturen naar hierboven genoemd adres. Mocht u teksten uit deze uitgave willen overnemen, neemt u dan contact op met de redactie.

De uiterste datum voor het inleveren van kopij voor het volgende nummer is: 15 november 2006.

De volgende uitgave van Kasteelkatern verschijnt in december 2006.

Groen

Follies, architectonische dwaasheden in kasteeltuinen

Zie je een sprookjeskasteel in de achtertuin, een tuinbank in de vorm van een klassieke tempel of een neogotisch hondenhok? De kans is groot dat we dan met een folly te maken hebben. De fantasiebouwsels zijn vaak van goedkoop materiaal, zoals plastic en gips, gemaakt. Soms kom je in kasteeltuinen ook eeuwenoude follies tegen, die wonder boven wonder bewaard zijn gebleven.

Wat follies precies zijn, kunnen ook de deskundigen ons niet vertellen. Eric Denig en Anton Nuyten van de DonderbergGroep zetten zich al jaren in voor de bescherming van Nederlandse follies. 'Een folly', legt Denig uit, 'is een architectonische dwaasheid. Vaak heeft zo'n bouwsel geen duidelijke functie. Een folly is sowieso herkenbaar aan een hoog Anton Pieck-gehalte, waar je verder niet meer aan hebt dan dat het je fantasie prikkelt.' Toch zijn in Nederland veel follies te vinden die het bewaren meer dan waard zijn. Men vindt ze ook bij kastelen en buitenplaatsen. Fraaie voorbeelden zijn er genoeg: de onlangs gerestaureerde duiventoren bij huis Landfort (Gendringen), die omstreeks 1824 door een plaatselijke timmerman in een combinatie van gotische, Chinese en Moorse bouwstijlen werd vervaardigd; een classicistische schijnruïne bij het achttiende-eeuwse huis Ten Donck (Ridderkerk) en natuurlijk de beroemde Bedriegertjes in het park van kasteel Rosendaal (Rozendaal).

De bakermat van de folly is Groot-Brittannië, waar het sinds een ware hype in de achttiende en negentiende eeuw nog steeds springlevend is. 'Als daar een neogotisch hondenhok in je tuin staat, is je huis alleen maar meer waard', zegt Nuyten. 'In Nederland is dat omgekeerd. Hier denken ze alleen maar hoe je zo snel en goedkoop mogelijk een folly kunt afbreken.' Follies hebben een rijkere geschiedenis dan je misschien zou verwachten. In het zestiende-eeuwse *Parco dei Mostri* in het Italiaanse Bomarzo staan waarschijnlijk de oudste follies van Europa. Pas in de achttiende eeuw kwamen

via Groot-Brittannië follies ook in Nederland terecht, vooral bij de elite. Nederlandse follies kunnen 'fantastische' afmetingen hebben. Want voor Denig en Nuyten zijn architectonische dwaasheden als kasteel De Haar (Haarzuilens) en kasteel 't Kerckebosch (Zeist) net zo goed follies met een grote K.

Heeft u vragen over follies? Neem dan contact op met de DonderbergGroep: Ir. E. Denig, Cees Laseurlaan 1137, 2597 GM Den Haag, T 070-3264552, E e.denig@12move.nl.

Kijk ook eens op de website:
■ www.donderberggroep.nl

Literatuur:
■ Eric Denig, *Fantastisch Erfgoed*, z.pl. 2004.
■ Wim Meulenkamp, *Historische parken en tuinen*, Utrecht/Antwerpen 1994.

Robbie Dell'Aira

■ De folly in het park van Huis ten Donck. Foto: Eric Denig.

‘Ik gedenk mij van soo een gecke graaf’

Interview met Reinder Postma over de ‘malle graaf’ van Clancarty.

Niet ver van het Friese dorpje Oudwoude liggen de ‘Malle Graafs Burcht’, de ‘Malle Graafs Brug’ en het ‘Malle Graafs Meer’. De ‘malle graaf’ naar wie de burcht, de brug en het meer vernoemd zijn, was de Ierse ‘Earl of Clancarty’, geboren in 1668 op Blarney Castle, één van de grootste en beroemdste kastelen van Ierland. Reinder Postma, voorheen directeur van een basisschool in Oudwoude, is bezig met een boek over deze graaf van Clancarty. Interessant is de vraag hoe Clancarty van een respectabele Ierse edelman tot een ‘malle graaf’ in Friesland werd.

Vanwaar uw interesse voor de ‘malle graaf’?

Als kind hoorde ik al over de ‘malle graaf’. Ik kwam hem bijvoorbeeld tegen in een familieboek over de familie Luinstra. Toen ik later de genealogie van mijn vrouw uitzocht, stuitte ik op het archief Bolhuis, met daarin de briefwisseling tussen Clancarty en zijn advocaat Van Bolhuis. En dan waren er verder dus die burcht, de brug en het meer die naar een ‘malle graaf’ verwezen. De huidige burcht is trouwens geen kasteel in de eigenlijke zin en staat hooguit op de plek van een voormalige burcht. Het was ook niet de enige plek waar Clancarty woonde. Hij had in 1706 het eiland Rottumeroog gekocht dat hij tot 1731, drie jaar voor zijn dood, in handen had. Verder bezat hij ook nog huizen in Duitsland, allemaal plekken langs de kust, die hij dus gemakkelijk met zijn boot kon bereiken. Volgens de overlevering deed hij aan piraterij, maar ik heb daar nooit bewijs voor kunnen vinden.

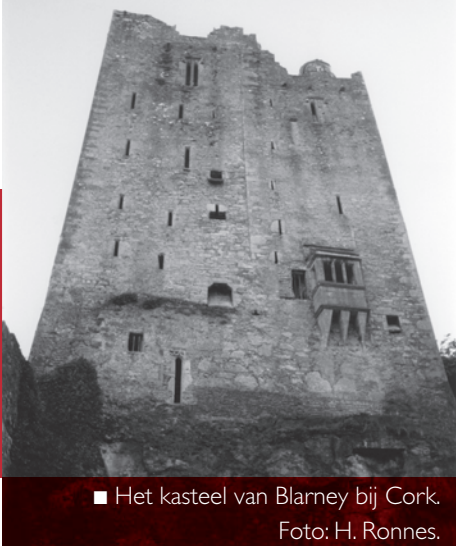
Werd er in Ierland en Engeland ook zo neerbuigend gedaan over de ‘malle graaf’?

Nee, helemaal niet. De grootvader van Clancarty had de hoge titel ‘Earl of Clancarty’ van de Engelse koning Charles II gekregen als dank voor zijn trouw aan Koning Charles I tijdens de Engelse burgeroorlog (1639-1651). Onze malle graaf is de vierde ‘Earl of Clancarty’, zoals gezegd geboren op het beroemde Blarney Castle in Ierland, maar opgegroeid aan het Engelse hof. Op zestienjarige leeftijd trouwde hij in Westminster Abbey met de pas elfjarige Elisabeth Spencer, dochter van de Earl of Sun-

derland, staatssecretaris van Koning Charles II. De twee echtelieden gingen na dat huwelijk trouwens allebei weer gewoon naar huis en Clancarty heeft toen een tijdje in Macroom Castle, niet zo ver van Blarney Castle, gewoond. Toen Clancarty eenentwintig jaar oud was, kwam James II, uitgeweken voor de Nederlandse Willem III, in Ierland aan. De voormalige Engelse koning James II werd verwelkomd door Clancarty, die hem en niet Willem III steunde. James II was zelfs een tijdje te gast bij Clancarty op Blarney.

Blarney Castle is een zeer beroemd Iers kasteel en er is zelfs een Engelse uitdrukking die ernaar verwijst. Kunt u daar iets over vertellen?

Eén van Clancarty's zestiende-eeuwse voorvaders stond erom bekend dat hij zich gemakkelijk uit moeilijke situaties wist te kletsen. Zo kreeg hij het voor elkaar zowel de Ieren als Koningin Elizabeth te vriend te houden. Op een bepaald moment echter kreeg de koningin het gevoel dat de man haar met mooie praatjes een loer aan het draaien was en riep ze volgens de overlevering uit: ‘This is all Blarney, he never means what he tells me and never does what he promises!’. De uitdrukking ‘talking Blarney’ is vervolgens nooit meer verdwenen uit de Engelse taal.

■ Het kasteel van Blarney bij Cork. Foto: H. Ronnes.

Een steen in het kasteel verwijst naar dit moment. Het is een steen die toeristen kunnen kussen waarna men geacht wordt ‘Blarney’ te kunnen verkopen zoals Clancarty's voorvader dat kon.

Terug naar de situatie een eeuw later: hoe is het Clancarty vergaan toen Koning James II verslagen werd door Willem III?

Clancarty had James II vergezeld op zijn krijgstocht naar Derry. Daarna is hij gevangen genomen door aanhangers van Willem III. Clancarty werd naar The Tower in Londen overgebracht en zijn bezittingen werden verbeurd verklaard. Een groot deel van zijn landerijen zijn in het bezit gekomen van de zoon van Hans Willem Bentinck, de voornaamste hoveling aan het hof van Willem III. Na vier jaar gevangenschap slaagde Clancarty erin te ontsnappen uit de Londense Tower en vluchtte hij naar Frankrijk waar hij van James II, die ook naar Frankrijk gevlucht was, het bevel kreeg over een uitgeweken Ierse legereenheid.

■ Malle Graafs Meer en de Malle Graafs ‘Burcht’. Foto: H. Ronnes.

Clancarty behield die functie drie jaar, tot de vrede van Rijswijk in 1697, toen James II besloot de eenheid op te heffen. Omdat de kans nu heel klein was geworden dat James II zijn dynastie in Engeland ooit zou kunnen herstellen, waagde de graaf een poging zich te verzoenen met de zittende regering. Maar kort na aankomst in Londen werd Clancarty opnieuw gevangen genomen en belandde hij nogmaals in The Tower, dit keer met zijn vrouw Elisabeth Spencer die haar man vrijwillig vergezelde. Hooggeplaatste vrienden hebben toen een goed woordje gedaan voor de twee bij Willem III. Hij verleende Clancarty pardon en gaf hem een jaargeld van 300 ponden mee. Wel moest de graaf het land verlaten om nooit meer terug te keren. Clancarty vertrok naar een klein eilandje, Altona, in de monding van

de Elbe bij Hamburg, waar hij over het comfortabele landhuis De Praalshof beschikte. En kort daarna begon dus ook zijn Nederlandse geschiedenis: in 1706 koopt hij Rottumeroog en rond 1722 de ‘Malle Graafs Burcht’.

Toen ik studenten vertelde over Clancarty, zei een Friese student dat zijn opa altijd beweerde dat zijn familie van ‘de malle graaf’ afstamde. Hoe zit dat?

Mijn moeder zei dat vroeger ook en ik denk dat het samenhangt met het feit dat Clancarty waarschijnlijk een buitenechtelijke relatie gehad heeft met Martien Mindels uit Warffum. Een doodgeboren jongetje dat op 25 december 1717 in de kerk van Warffum begraven is, zou hun kind zijn.

Heeft de naam ‘de malle graaf’ iets met deze buitenechtelijke relatie te maken?

Dat is mogelijk. De graaf zou samengeleefd hebben met een aantal muzikanten en drie dames, waaronder deze Martien. Er werd zelfs gesproken van een harem. Uit Clancarty's brieven blijkt trouwens dat zijn reputatie hem krenkte in zijn adellijke trots. Het is ook mogelijk dat de naam ‘de malle graaf’ samenhangt met een uitspraak van Eijlerts, vermoedelijk een advocaat, die na een conflict in een brief schreef: ‘Ik gedenk mij van soo een gecke graaf met alle zijne historiën niet te laten ringelooeren!’.

Hanneke Ronnes

Docent aan de Universiteit van Amsterdam en medewerker van de NKS

Recent verschenen boeken

Nationaal Contact Monumenten (NCM)

De monumentenwet in de steigers
Nationaal Contact Monumenten, Amsterdam, 2006
De nota is te bestellen bij het NCM via de website www.stichtingncm.nl
Prijz € 6,50 (inclusief verzenden)

J. Reijnders

Kastelen en paleizen van Oranje-Nassau
Pearson Education Benelux, Amsterdam, 2006
ISBN 90-430-1200-9
Prijz € 19,95

R. de Kam

Nijevelt. Een verdwenen kasteel in de Leidsche Rijn
Uitgeverij Matrijs, Utrecht, 2006
ISBN 90-5345-285-0
Prijz € 19,95

W. van Schaik

Orkanen over Voordaan: geschiedenis van een landgoed
Architectura & Natura, 2006
Te bestellen bij Architectura & Natura via info@architectura.nl
ISBN 90-810477-1-X
Prijz € 18,95

A. Elbers

Jaaruitgave Monumenten. Regelgeving, financiering en beleid. Editie 2006
Sdu Uitgevers, Den Haag, 2006
ISBN 90-12-11573-6
Prijz € 41,20

R. van den Brand

Kasteel Huyse Middelaer
Stichting Heemkundekring De Grenssteen, Mook, 2006
Prijz € 30,- (exclusief € 6,50 verzendkosten)
Te bestellen bij Stichting Heemkundekring De Grenssteen, Postbus 76, 6585 ZH Mook.
Zie ook www.degrenssteen.nl

H. Ronnes

Architecture and Élite Culture in the United Provinces, England and Ireland, 1500-1700.
Nederlandse Kastelenstichting i.s.m. Amsterdam University Press, Amsterdam, wordt verwacht in december 2006. Deel I in de Wetenschappelijke Reeks van de Nederlandse Kastelenstichting.
Te bestellen via Amsterdam University Press € 39,95 of via de Nederlandse Kastelenstichting € 29,95

Speciale prijs voor begunstigers van de NKS bij voorintekening € 24,95 (excl. verzenden). Verschijnt december 2006. Meer informatie over het boek, voorintekening en inschrijfmogelijkheden ontvangt u zo spoedig mogelijk in separate zending.

Deze publikatie - de handelseditie van een gelijknamig proefschrift - stelt het begrip kasteel als concept in Nederland, Engeland en Ierland centraal, waarbij zowel het gebruik en de betekenis van het kasteel als concept in het heden als in het verleden aan bod komt. Het eerste deel van het boek bespreekt in drie hoofdstukken de interpretatie en toe-eigening van het kasteel op een academisch, nationaal (of nationalistisch), en een persoonlijk (historisch sensationeel) niveau. Het tweede deel, eveneens bestaande uit drie hoofdstukken, beslaat de zestiende en zeventiende eeuw. Centraal in dit tweede deel staat de (sociaal-culturele) betekenis van kastelen voor de toenmalige elite die deze gebouwen bewoonden. 70 illustraties.

Alleen de exemplaren die via de NKS besteld worden bevatten kleurenfoto's. Het gaat hierbij om een beperkte oplage.

Het kasteel culinair

Zeeuwse mosselen van

Meeus de Cock

Het mosselseizoen is weer aangebroken! De eiwitrijke schelpdiermpjes worden in de Lage Landen al eeuwen gegeten. Volgens een rekening van het Zeeuwse kasteel Sint Maartensdijk over het jaar 1457-1458 kocht ene Meeus de Cock vijf manden mosselen op de markt van de inmiddels verzonken handelsstad Reymerswale. Een recept vermeldt de rekening niet, maar een contemporain handschrift in Gent maakt het ons toch mogelijk om met de kasteelkok mee te genieten van zijn mosselen.

Mosselen met saffraan en gember

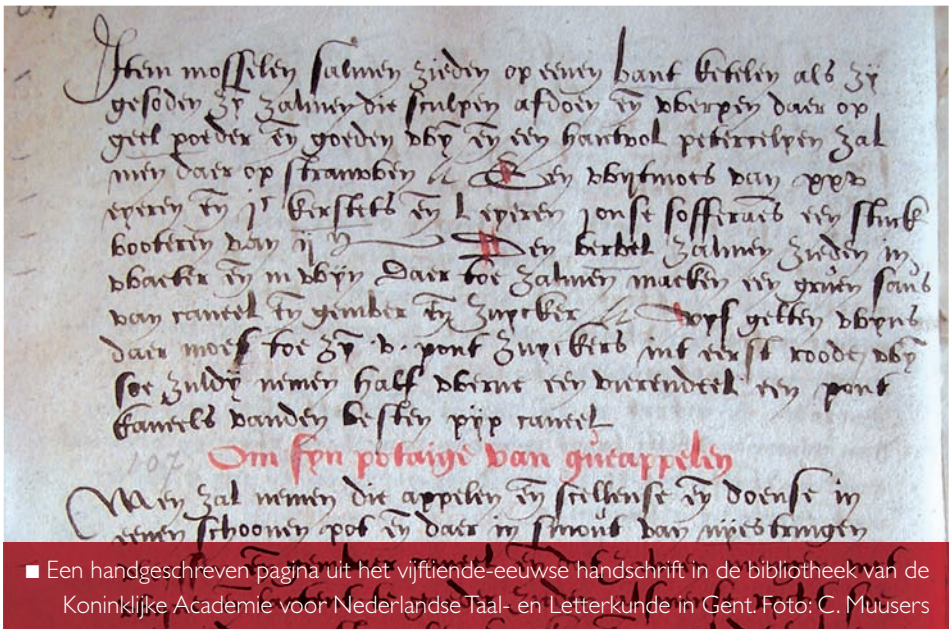
Kilo mosselen, enkele draadjes gevizelde saffraan, gemberpoeder, witte wijn, verse peterselie, ui.

Maak de mosselen zorgvuldig schoon en kook ze in een ruime mosselpan. Als de mosselen gaar zijn, haal je ze uit hun schelp en bak je ze in een koekenpan met een fijngehakt uitje op in olie (olijfolie, zonnebloemolie of roomboter). Voeg naar smaak al roerende de gemberpoeder en saffraan toe. Aflussen met een scheutje witte wijn, afmaken met fijngehakte verse peterselie en klaar zijn de mosselen.

(Naar een vijftiende-eeuws culinair handschrift in de bibliotheek van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde te Gent)

Met dank aan Christianne Muusers, culinair historica.

Kijk voor andere historische recepten ook eens op: www.coquinaria.nl

■ Een handgeschreven pagina uit het vijftiende-eeuwse handschrift in de bibliotheek van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde in Gent. Foto: C. Muusers

Wie doet wat

Het documentatiecentrum

en de beeldbank

Deze rubriek is opgezet om u te laten kennismaken met de activiteiten en werkzaamheden die plaatsvinden bij de Nederlandse Kastelenstichting. In deze uitgave een verhaal over het Documentatiecentrum en de Beeldbank. Met dank aan Peter Krufft en Alphons te Beek voor de medewerking.

Het documentatiecentrum van de NKS bestaat al sinds 1962 en is opgericht door dhr. A.I.J.M. Schellart. Vrijwilligers zetten zich in voor het

onderhoud en de uitbreiding van deze schat aan informatie. Peter Krufft, Pieter Kastelein en Jan Voets houden zich wekelijks bezig met het documenteren van oude prenten, gravures, artikelen uit dag-, week- en maandbladen, dia's, foto's en prentbriefkaarten van de kastelen en buitenplaatsen in Nederland en Europa. In archiefkasten is informatie beschikbaar en gesorteerd op provincie en alfabet. Het materiaal wordt onder andere gebruikt door studenten, scholen, wetenschappers en geïnteresseerde kasteelliefhebbers. Ook krijgt de afdeling vragen over afbeeldingen waarvan niet duidelijk is welk kasteel het betreft. Met deze informatie is het mogelijk om de hele kasteelgeschiedenis te achterhalen. Bovendien bieden de vrijwilligers van het documentatiecentrum ook doorverwijzing aan naar andere centra en websites waar aanvullende informatie opvraagbaar is.

Indien u interesse heeft voor het consulteren van deze informatie dan kunt u contact opnemen met het Documentatiecentrum van de NKS. T: 0343-578995.

Bij de beeldbank van de NKS wordt bestaand fotomateriaal gedigitaliseerd voor behoud en archivering door Alphons te Beek. Het betreft actueel beeldmateriaal maar ook beeldmateriaal van dhr. A.I.J.M. Schellart, prenten uit zeventiende tot en met de twintigste eeuw, glasnegatieven van Nederlandse kastelen en buitenplaatsen vanuit de late negentiende eeuw en de gehele kastelen fotocollectie van mevr. D. Kransberg. Ook wordt het beeldmateriaal hiermee beter toegankelijk en in de toekomst opvraagbaar via internet. Informatie over beeldmateriaal uit de collectie en het verkrijgen van reproducties kunt u opvragen bij de NKS. T: 0343-578995.

Uit de pers

BuitenGoed

Op 21 juni hield prof. dr. Johan Carel Bierens de Haan (1954) in de aula van de Vrije Universiteit in Amsterdam een openbare les. Met deze oratie aanvaardde de adjunct-directeur van de Stichting Geldersch Landschap & Geldersche Kasteelen zijn functie als bijzonder hoogleraar voor het 'Erfgoed van monument, tuin en landschap'.

In zijn oratie *BuitenGoed. Over het ensemble van het gebouwde en het groene erfgoed* schetste de heer Bierens de Haan de ontwikkeling van de wetgeving en de instandhoudingpraktijk van het landelijke erfgoed in Nederland. Hij benadrukte daarbij de eenheid van het monument met tuin en het omringende landschap. De buitenplaats is immers het kloppende hart in het landschap. Niet alleen wij in onze tijd denken daar zo over, maar ook in het verleden werd de samenhang tussen huis en tuin als waardevol gezien. De wijze waarop in het verleden landgoederen werden ontworpen en gerealiseerd

bevestigt dit, zoals blijkt uit de bronnen. Bij de aanleg van een nieuw landgoed werd niet alleen een architect aangetrokken om een nieuw huis te ontwerpen, maar werden tegelijkertijd ook tuinarchitecten benaderd om in samenhang met het ontworpen huis de bijbehorende tuinen en parken vorm te geven. Dat zien we bij de achttiende-eeuwse modernisering van Duivenvoorde, bij de negentiende-eeuwse ontwerpen voor huis Schaffelaar te Barneveld

■ De heer Bierens de Haan met mw. J. Pijl, directeur van de Stichting Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen. Foto: Stichting Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen.

De schijnwerpers op...

De Kinderboom van de Fraeylemaborg

De Fraeylemaborg in Slochteren is in eerste aanleg al meer dan zeven eeuwen oud. Reeds vóór 1300 stond hier een stoer steenhuis dat later werd uitgebreid tot een romantisch kasteel. Het fraaie park van ruim 23 hectare had aanvankelijk de kenmerken van de Franse tuinarchitectuur, maar wordt tegenwoordig gekenmerkt door de Engelse landschapsstijl.

In het park van de Fraeylemaborg stond eeuwen lang een legendarische boom. De stam van deze stokoude beuk had een omvang van ruim zes meter. Door de Slochtenaren werd de boom van oudsher de Kinderboom genoemd. Vroeger geloofde men dat de zielen van nog ongeborn kinderen verborgen waren in het lommer van deze Dikke Boom. De "heilige vogel", de ooievaar, bracht op het juiste moment één van deze zielen naar het pasgeboren kind in de wieg.

De Kinderboom had een speciale plek in het fraai aangelegde park van de borg. De enorme boom stond bijna aan het eind van de 1,3 km lange centrale zichtas, vlakbij het zandstenen beeld van Flora. Deze godin van bloemen en planten keek peinzend op naar de enorme woudreus. Allerlei volksverhalen ontstonden rond deze mooie jonge vrouw en de stoere Kinderboom. Enkele daarvan zijn opgeschreven door Kornelis ter Laan in zijn Groninger overleveringen uit 1930. Het Groninger studentengenootschap Omlandia had een bijzondere band met de Boom en bezocht deze elk jaar.

In 1963 werd de dikke Kinderboom door de storm geveld. Na vele decennia van verval is de boom volledig afgestorven. Omlandia plaatste een rouwadvertentie in het Nieuwsblad van het Noorden. Om het geboortecijfer in de wijde omgeving op peil te houden werd met spoed een jonge beuk geplant vlak bij de sneuvelde voorganger. Deze boom is inmiddels

en bij de plannen voor het aanleggen van landgoed Zonnegaarde te Arnhem aan het begin van de twintigste eeuw. Slechts gaandeweg is er meer aandacht gekomen voor het behoud en de duurzame ontwikkeling van het gebouwde en het bijbehorende groene erfgoed als eenheid. Dat de waardevolle cultuurhistorische eenheid tussen monument, tuin en landschap moet blijven bewaard is nu een feit. Het is inmiddels dan ook niet meer de vraag of maar hoe producten van cultuur en natuur als onverbreekelijke eenheid beschouwd kunnen worden. Hoewel er sprake is van positieve signalen, is alertheid nog steeds van belang. Planologische ontwikkelingen bedreigen het monument in tuin en landschap. Kan met de bestaande middelen de 'kwaliteit van de leegte' wel goed genoeg worden bewaard? Een teveel aan geld kan soms juist meer schade aanrichten dan gebrek aan financiële middelen. De gebruiker moet zich aanpassen aan het gebouw en niet andersom. De gedachte dat weloverwogen musealisering van huis en tuin niet altijd tot verstarring hoeft te leiden, vormde het besluit van de openbare les.

ruim 40 jaar oud en is een waardige nieuwe Kinderboom. Nog steeds heeft de ooievaar het druk in en rond de Fraeylemaborg!

Henny van Harten

kunsthistoricus en conservator van de Fraeylemaborg te Slochteren.

Literatuur over Karel Links:

■ Hans Renders, *Gevaarlijk drukwerk*, een vrije uitgeverij in oorlogstijd, Amsterdam 2004.

■ De Kinderboom van de Fraeylemaborg in 1912. Foto: Fraeylemaborg

Wetenschap

Schuilenburg bij Hellendoorn

Recente opgravingen op het terrein van de voormalige havezate Schuilenburg hebben aanleiding gegeven tot de samenstelling van een tentoonstelling over de gedane vondsten en de geschiedenis van de havezate. Wie het terrein nu bezoekt, ziet nog maar weinig restanten van het bouwwerk dat er ooit gestaan moet hebben. Slechts een deel van de gracht, de molenbeek en de vloer van de watermolen zijn nog bewaard gebleven, evenals de door monumentale bomen omlijste oprijlaan naar het kasteel. Gelukkig vertellen de vondsten ons ook over het verleden

Opgravingsresultaten

In 1998 is het kasteelterrein uitgegraven en zijn de grachten voor zover mogelijk hersteld. Over het proefsleuvenonderzoek dat is uitgevoerd door de ROB heeft toenmalig provinciaal archeoloog Ad Verlinde verslag gedaan in de Archeologische Kroniek van Overijssel over 1998. Het kasteleiland is in 1998 breder opgeleverd dan het in werkelijkheid geweest is. Dit is gedaan om de nog aanwezige puinwaaier van de afgebroken havezate niet al te zeer te verstoren. Daarnaast was er een stuk grond niet afgegraven op de plek waar men de oude brug vermoedde, zodat het kasteleiland bereikt kon worden.

In 2005 is ook dat stuk weggegraven, waarna op dezelfde plek een stenen brug werd gebouwd. Bij het uitgraven van het laatste gedeelte van de gracht is een stuk van de oorspronkelijke stenen brug teruggevonden. De proefsleuven van het onderzoek uit 1998 waren niet dieper gegraven dan strikt noodzakelijk was voor het bepalen van de historische structuur van de havezate. De vondst van de exacte ligging van de brug liet echter zien dat men de ligging in 1998 vrij nauwkeurig had weten te bepalen. De oriëntatie van de reeds aangelegde kasteelheuvel week een fractie af van

de noord-zuid richting en is nu aangepast naar de nieuwe situatie. Bij de bouw van het bruggetje is het oude deel geheel opgenomen in de nieuwe situatie. Ook zijn her en der stukken Bentheimer zandsteen opnieuw gebruikt. Bij deze opgraving van een relatief klein stukje gracht kwamen o.a. acht gietijzeren kanonskogels uit de gracht.

Men heeft nu kunnen bewijzen dat Bommen Berend geen enkel kanonsschot heeft gelost in Overijssel, maar pas bij Groningen en de Ommelanden op zware weerstand stuitte. Wellicht moeten de bommen dan toch gebruikt zijn in de 80-jarige oorlog. Bekend is dat de havezate oorlogshandelingen heeft moeten doorstaan in het eerste decennium van de zeventiende eeuw, maar die periode is te vroeg voor gietijzeren kanonskogels van de omvang waarvan ze gevonden zijn. Of er na het Twaalfjarig Bestand nog heftig rondom de havezate gevochten is, is onbekend. Als practical joke is echter een van de kanonskogels in de nieuwe brug ingemetseld.

Vondsten

Bij de meest recente opgraving is een flink aantal vondsten gedaan. Evenals bij andere opgravingen van kasteelgrachten vindt men vooral veel roodbakkerd aardewerk. De rijkere vondsten geven echter duidelijk weer dat er ook regelmatig adel vertoefd heeft. De vondsten stammen hoofdzakelijk uit de periode 1550-1700, wat overeenkomt met de (her)bouw van de havezate door Dirk van den Boetzelaer rond 1530. Deze mooiere vondsten betreffen o.a. een zandstenen wapenplaat, een rijk versierd stuk van een pilaar van een schouw, een dolk, een venstertracering, kanonskogels, versierde pijpenkoppen en glaswerk. Daarnaast trof men ook luxe steengoed aan met versiering uit Raeren en Westervald, maar ook uit minder ver weg gelegen productiecentra. Al deze vondsten vallen heel redelijk te dateren.

■ De tentoonstelling over de geschiedenis van kasteel Schuilenburg is nog te bezoeken tot eind oktober van dit jaar.

Schuilenburg Spreekt

Een tentoonstelling over:

Bouwgeschiedenis

Oorlogsgeweld

Dagelijks leven

Dorpsmuseum 'de Valkhof', Ninaberlaan 66,
7447 AG Hellendoorn

Openingstijden
2 mei – 27 oktober, dinsdag t/m vrijdag
van 14.00 – 17.00 uur

Van de mooiste vondsten is een kleine overzichtstentoonstelling gemaakt die bezocht kan worden in Dorpsmuseum de Valkhof in Hellendoorn. Zie hiervoor de agenda aan de achterzijde van dit blad. In de bezoekersgids bij de tentoonstelling staat ook de Schuilenburg geschiedenis in het kort beschreven, aangevuld met de resultaten van de opgravingen van de laatste tien jaren. De gids is tijdens de openingsuren verkrijgbaar in De Valkhof en kost € 4,00. Mocht u niet in de gelegenheid zijn naar Hellendoorn te komen en wilt u toch het boekje ontvangen, dan kunt u het bestellen via de Historische Kring Hellendoorn-Nijverdal op e-mailadres info@hkhn.nl. Er komen dan nog verzendkosten bij.

Evelyn Ligtenberg

Voorzitter Historische vereniging
Hellendoorn-Nijverdal

Nieuws uit het land en over de grenzen

■ Bouvigne: hoe een samen optrekken resultaten boekt!

Als Nederlandse Kastelenstichting worden wij in toenemende mate geconfronteerd met bedreigingen van kastelen zelf en/of de directe omgeving daarvan. Via het Meldpunt Bedreigde Monumenten van de Bond Heemschut komen berichten over bedreigde kastelen en buitenplaatsen bij ons binnen. Via plaatselijke en provinciale organisaties die het behoud van het kasteel als cultureel erfgoed hoog in het vaandel hebben, bereiken ons ook signalen over bedreigingen van allerlei aard. Bovendien volgen wij de publicaties in de kranten daarover op de voet in de hoop voldoende informatie te kunnen vergaren om bedreigingen tijdig te signaleren en af te wenden. Onze ervaring is daarbij wel, dat de kans op succes groter is naarmate wij vroeger worden geïnformeerd. Daarom zijn goede contacten met andere betrokken instanties en deskundigen heel waardevol.

Het mooie Kasteel Bouvigne te Breda is een goed voorbeeld van een dossier dat de NKS de afgelopen maanden onder handen heeft genomen. Het Waterschap Brabantse Delta, eigenaar van het Kasteel Bouvigne, gebruikt het kasteel met tuin en park voor representatieve doelen. In het landelijk gebied op dit terrein, net naast Bouvigne gelegen, wilde het Waterschap in plaats van het bestaande gebouw op dat nevengelegen terrein een nieuw modern kantoorgebouw realiseren: 160 meter lang twee verdiepingen hoog met forse beglazing, naar voren uitstekend in een uitloper van de slotgracht. Dit kantoor zou huisvesting moeten bieden aan de 350 medewerkers van het Waterschap. Samen met een groot aantal andere organisaties en instellingen heeft de NKS zich ingezet om de uitvoering van deze nieuwbouwplannen tegen te gaan. In overleg met de Brabantse Kastelenstichting en andere betrokkenen werd actie ondernomen. De NKS heeft, naast vele anderen, op 18 mei 2006 een bezwaarschrift ingediend bij het College van Burgemees-

ter en Wethouders van de Gemeente Breda tegen het verlenen van de gevraagde monumentenvergunning. Het voornaamste argument om bezwaar aan tekenen tegen de monumentenvergunning was wel het feit dat de ligging en de vormgeving van het kantoorgebouw zich niet verdraagt met het Kasteel Bouvigne en het omliggende groen als zijnde één onverbrekkelijk geheel. Bovendien is de vraag gewettigd of het huisvesten van een dergelijke grote organisatie in een landelijk gebied aan de zoom van Bouvigne wel passend is. Huisvesting van het Waterschap is in een kantorenpark mogelijk veel beter op zijn plaats!

Op 3 juni 2006 ontvingen wij uiteindelijk het bericht van het College van Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Breda, dat de verlening van de monumentenvergunning aan Waterschap Brabantse Delta was geweigerd. Dit mag na alle demarches door de NKS genomen als een succes worden aangemerkt; het plan wordt niet gerealiseerd. Maar het onheil is nog niet geheel afgewend. Door het Waterschap is medegedeeld, dat opnieuw plannen worden uitgewerkt in nauw overleg met de RDMZ, de Provincie en de Gemeente. Alertheid blijft dus geboden!

Niet alleen voor kasteel Bouvigne (Breda) heeft de NKS zich ingezet. De afgelopen tijd is er ook aandacht geweest voor ruimtelijke aanpassingen rondom de kastelen Helmond (Helmond) en Croy (Aarle-Rixtel). Over Stoutenburg (Amersfoort) laten wij ons inlichten, terwijl onder meer ook Eerde (Eerde), Beeckestijn (Velsen), Beverweerd (Werkhoven) en Oranjestein (Oranjewoud)

■ Kasteel Bouvigne bij Breda. Foto: J. Derwig, collectie NKS.

onze onverminderde aandacht hebben. Het spanningsveld tussen behoud en een passende ontwikkeling dient zich als dramatisch dilemma telkens weer aan. Brederode zal, zo is ons verzekerd, niet te lijden hebben onder de geplande woningbouw in het gebied Meer en Berg te Velsen/Santpoort, maar geheel zonder zorgen zijn wij nog niet. Op alle bovenstaande en ook toekomstige meldingen van bedreigingen probeert de NKS slagvaardig te reageren en hierbij is ook de samenwerking met andere instellingen, zoals de provinciale kastelenstichtingen, inhoudelijke deskundigen en de Rijksdienst voor de Monumentenzorg van groot belang. Gelukkig zijn alle inspanningen niet altijd zonder succes. Desalniettemin is het belangrijk attent te zijn op bedreigingen van ons kastelenbezit. Als u meent tegen een kasteelbedreigende ontwikkeling te moeten strijden, wendt u zich tot ons en wij zullen bezien of wij u kunnen bijstaan!

Willem de Nijs Bik

Vice-voorzitter NKS

De donjon van het Nijmeegse Valkhof, komt 'ie er wel of komt 'ie er niet?

Het ontwerp voor de herbouw van de nieuwe donjon van de Nijmeegse Valkhofburcht ligt klaar. Ontwerper Jeroen de Groot werkte in zijn vrije uurtjes acht jaar aan een reconstructie van de imposante burchttoren. Afgelopen jaar stond op de plek van de donjon een tijdelijke steigerconstructie die bedekt was met een bedrukt doek die de toren op enige afstand op een echte middeleeuwse kasteeltoren deed lijken. Er kwamen 120.000 bezoekers op af die met een bouwlift naar boven konden. Op 1 oktober wordt de steigerconstructie weer afgebroken. Maar zal die vervangen worden door een stenen donjon?

Het middeleeuwse Valkhof lag majestueus op de heuvel aan de zuidoever van de rivier de Waal, aan de oostzijde van de stad Nijmegen. Als de hoogteburcht nu nog had bestaan, was het met zijn Karolingische geschiedenis en Byzantijnse, Romaanse en Gotische kenmerken misschien wel een van de belangrijkste monumenten van Noordwest Europa geweest. Toch werd het Valkhof in de Napoleonische tijd om economische redenen gesloopt. Slopers kochten het Valkhof als steengroeve van vooral tufsteen voor 90.000 gulden. Van de burcht bleef maar weinig over; zelfs het leeuwendeel van de fundamenteën verdween. Alleen de elfde-eeuwse Sint-Nicolaaskapel en de kapel van Sint Maarten uit de twaalfde eeuw werden gespaard.

Dat de Valkhofburcht voor de Nijmegenaren nog lang geen geschiedenis is, bleek wel uit de overweldigende reactie die de inwoners van de Gelderse stad hadden op het idee om de donjon van de burcht weer te doen herrijzen. Maart jl. stemde 60% van de Nijmeegse bevolking na een referendum, die tijdens gemeenteraadsverkiezingen door D66 werd georganiseerd, vóór de herbouw van de toren.

Jeroen de Groot, werkzaam als bouwkostenadviseur bij van de Royal Haskoning te Nijmegen,

is samen met het Nijmeegse Cultuurfonds bezig met een onderzoek naar de haalbaarheid van de herbouw van de toren. 'Wat me meteen opviel', vertelt De Groot, 'was de open plek in het Valkhofpark. Want uitgerend op die plek stond de donjon.' Een uitgelezen kans om de herbouw van de grote toren een kans te geven? Nee, het Valkhofpark is een 3-voudig Rijksmonument; de ondergrond, het park en het aanzicht van Nijmegen. Van het parkontwerp van de vader van de beroemde Zocher is nog maar weinig over. En de fundamenteën van de donjon zijn door de slopers met veel geweld verwijderd. Zitten er nog de archeologisch waardevolle resten in de bodem? En met het beschermde aanzicht van Nijmegen?

Het driedimensionale ontwerp van een middeleeuwse toren maakte De Groot met AutoCad. Daarmee maakte hij een nieuw Valkhof, waar je virtueel doorheen kan wandelen. Bij dit voorlopige ontwerp van de donjon zal de buitenkant

van de toren er middeleeuws uitzien, zodat een belangrijk stukje Nijmegen haar middeleeuwse aanzicht weer terugkrijgt. De Groot legt uit dat 'bezoekers van de 48 meter hoge toren zouden met een lift naar boven kunnen, waar ze op de zevende verdieping gebruik kunnen maken van een horecagelegenheid en genieten van een fabuleus uitzicht over het Gelders Rivierengebied en het Duitse Reichswald. Omdat de toren op een heuvel staat, zal het uitzichtpunt meer dan 60 meter boven N.A.P. zijn.' Of het zover zal komen weet De Groot niet. De bouw van de Nijmeegse donjon zal tussen de 3 _ en 4 miljoen euro gaan kosten en er zijn heel wat partijen en rijksinstanties die zich niet in het nieuwe ontwerp van de donjon kunnen vinden. 'Vroeger deed je 25 jaar over de bouw van zo'n toren', zegt De Groot, 'tegenwoordig doe je er net zo lang over; maar dan dankzij de vergunningen'.

Voor meer informatie: www.donjon2000.nl

Robbie Dell'Aira

Ing. Jeroen de Groot ■ De donjon in het Valkhofpark torent uit over de Waal bij Nijmegen. Foto: J. de Groot.

■ Herziening Monumentenregister

Zoals al eerder gemeld zijn er plannen tot het herziening van het monumentenbezit in Nederland. Naar de opvatting van de inmiddels afgetreden Staatssecretaris van OCW waren en zijn er teveel monumenten, waardoor de beheersbaarheid daarvan gevaar liep/loopt. Na advies van de Raad voor de Cultuur wil men komen tot een herziening van het Monumentenregister. Niet geheel onafhankelijk daarvan bestaat de dringende behoefte de Monumentenwet, die laatstelijk is vastgesteld in 1988 te herzien. Wij moeten afwachten welke plaats onze monumenten en dan in het bijzonder onze kastelen en historische buitenplaatsen in het politieke bestel na de verkiezingen in november 2006 zal gaan innemen. Wij hopen een waardige plaats te zullen verkrijgen. Een volk zonder verleden heeft geen toekomst.

■ Stichting Erfgoed Nederland

Ingegeven door de voormalige Staatssecretaris zijn er plannen ontwikkeld een aantal koepels in de erfgoedsector waaronder het Nationaal Contact Monumenten tot een fusie te laten komen. Een nieuwe Stichting Erfgoed Nederland zou dan opgericht moeten worden. Bij de NKS bestaat de vrees, dat onvoldoende aandacht bestaat voor de zo noodzakelijke belangenbehartiging. Wat zal aan erkenning van het belang van ons cultuurhistorisch erfgoed met name onze kastelen en historische buitenhuizen in de nieuwe opzet overblijven. Is een goede plaats voor ons als aandachtstragers voor dit erfgoed in de toekomst gewaarborgd?

■ De website www.kastelen.nl is vernieuwd!

De Nederlandse Kastelenstichting heeft niet alleen Kasteelkatern vernieuwd, maar ook de website www.kastelen.nl in een nieuw jasje gestoken. Net als voorheen vindt u op de website niet alleen informatie over de stichting en haar doelstellingen, maar ook informatie voor scholen over educatieve materialen en uiteraard de recent verschenen publicaties. Nieuw op de site is het hoofdstuk 'kinderen' voor de jeugdige bezoeker. Leerlingen, op zoek naar gegevens voor spreekbeurten en presentaties, kunnen hier terecht voor informatie over kastelen en het leven op een kasteel in de Middeleeuwen. Ook nieuw is de digitale evenementenkalender. Met behulp van deze kalender krijgt u snel inzicht in activiteiten en evenementen in en rondom kastelen en buitenplaatsen in Nederland. Bovendien kunt u zich nu via de website aanmelden voor de digitale nieuwsbrief van de NKS. Kortom: een handige internetpagina met voor elke bezoeker informatie op maat.

■ Nieuwe Nederlandse Kastelengids in 2007

In 2007 zal een nieuwe editie van de Nederlandse Kastelengids worden uitgegeven. In samenwerking met Uitgeverij Thoth wordt er gewerkt aan een nieuwe versie van de Kastelengids, waarin meer kastelen en buitenplaatsen zijn opgenomen. De samenwerking tussen de NKS en Uitgeverij Thoth krijgt met dit project een nieuwe dimensie, doordat de Nederlandse Kastelengids gekoppeld zal zijn aan de website van de NKS, www.kastelen.nl. Van de kastelen die opgenomen zijn in de handzame gids, zullen de horecafiliteiten, museale activiteiten, prijzen en openingstijden op internet nader worden toegelicht. Op deze wijze kunt u opnieuw twee jaar lang de Nederlandse Kastelengids gebruiken als leidraad voor uw uitstapjes en dan nu ook zonder dat u onverhoopt voor de dichte deur komt, doordat er plotselinge wijzigingen in openingstijden zijn opgetreden. De Nederlandse Kastelengids 2004/2006 is nog verkrijgbaar bij de NKS, Tel: 0343 578995.

■ Open Monumentendag 2006

In het weekend van 9 en 10 september is het weer Open Monumentendag in Nederland. De Stichting Open Monumentendag bestaat dit jaar 20 jaar en dat is aanleiding geweest om dit jaar als thema te kiezen: Feest! Rondom dit thema zijn weer veel activiteiten en vooral ook openstellingen van monumenten georganiseerd. Vanaf eind juli 2006 is er een gids beschikbaar, waarin bouwhistoricus Meindert Stokroos uitlegt hoe monumenten te dateren en te begrijpen zijn. Wilt u meer weten over het thema Feest! of zoekt u informatie over de deelnemende gemeenten, kijk dan op www.openmonumentendag.nl. Voor informatie over kastelen en historische feestelijkheden, kunt u uiteraard ook terecht op www.kastelen.nl. Ook het oude stadhuis waar het kantoor van de Nederlandse Kastelenstichting is gevestigd opent de deuren op zaterdag 9 september van 11.00 tot 17.00 uur. U kunt dan het documentatiecentrum en de bibliotheek bezoeken en er is een verkoop van dubbele boeken.

Agenda

■ Overzichtstentoonstelling van vondsten van de voormalige havezate Schuilenburg.

Bij de meest recente opgraving zijn een flink aantal vondsten gedaan. Zoals bij veel andere opgravingen van kasteelgrachten vindt men vooral veel roodbakkerij aardewerk. De rijkere vondsten geven echter duidelijk weer dat er ook regelmatig adel vertoefd heeft. De vondsten stammen hoofdzakelijk uit de periode 1550-1700. De mooiere vondsten betreffen o.a. een zandstenen wapenplaat, een rijk versierd stuk van een pilaar van een schouw, een dolk, een venstertracering, kanonskogels, versierde pijpenkoppen en glaswerk. De tentoonstelling kan nog bezocht worden t/m 27 oktober: Dorpsmuseum 'de Valkhof' in Hellendoorn, Ninaberlaan 66, Hellendoorn, tel: 0548-656086.

*Schuilenburg
Spreekt*

Een tentoonstelling over:

Bouwgeschiedenis

Oorlogsgeweld

Dagelijks leven

Dorpsmuseum 'de Valkhof', Ninaberlaan 66,
7447 AG Hellendoorn

Openingstijden

2 mei - 27 oktober, dinsdag t/m vrijdag
van 14.00 - 17.00 uur

■ Lodewijk Napoleon in Paleis Het Loo

In 2006 is het 200 jaar geleden dat Lodewijk Napoleon (1778-1846), broer van keizer Napoleon, koning van Holland werd. In Paleis Het Loo wordt Lodewijk Napoleon herdacht met een tentoonstelling waarin zijn betekenis voor ons land en de Franse allure van het hofleven aan de orde komen. De objecten in de tentoonstelling, zoals portretten, verguld bronzen pendules en tafelstukken, kostbaarheden uit de koninklijke kapel en decoraties uit de troonzaal van Lodewijk Napoleon in het Paleis op de Dam, geven een beeld van de Franse allure aan het hof van onze eerste koning. Paleis Het Loo, Koninklijk Park 1, Apeldoorn, tel: 055-5772400.

■ RidderHoenfestijn in Kasteel Hoensbroek

Tijdens het RidderHoenfestijn op 21 en 22 oktober heerst er feeststemming in het kasteel en zijn er spannende avonturen voor het hele gezin te beleven. Kom en laat je verrassen! Kasteel Hoensbroek, Klinkerstraat 118, Hoensbroek, tel: 045-5227272. www.kasteelhoensbroek.nl

■ Harddraverijfestival op het landgoed Keukenhof

Op 23 en 24 september 2006 organiseert het landgoed Keukenhof in samenwerking met de Harddraverijvereniging Lisse een festival in het teken van natuur, paard en muziek. Naast de samengestelde wedstrijd met als vaste onderdelen dressuur, springen en een terreinrit is er ook ringsteken voor aanspanningen. Een groot aantal jachthoorn groepen geeft weer acte de présence en ook dit jaar is de sliepjacht (jacht met de meute) weer een vast onderdeel. Landgoed Keukenhof, Keukenhof 1, Lisse, tel: 0252-750690.

■ Jane Austen Bal met het Nederlandse Historisch Dans en Theaterensemble.

Een negentiende-eeuwse party met alle ingrediënten die gebruikelijk waren bij een ontvangst ten huize van de 'upper middle class' in Jane Austen's tijd rond 1810. Muziek, dans, voordracht, kostuums, gerechten en dranken zullen één authentiek geheel vormen. Programma: Field, Haydn, Mozart: quadrilles, cotillions en mazurka's. Zie voor meer informatie www.kasteelconcerten.nl bij Stichting Oude Muziek de Graafschap of Stichting Batauwe Musica. Op 1 oktober in kasteel Hackfort, Baakseweg 8, Vorden en op 7 oktober in kasteel Ammersoyen, Kasteellaan 1 Ammerzoden.

■ Culinaire Faeylema evenement

Op 30 september en 1 oktober vindt het evenement Culinaire Faeylema plaats waarbij allerlei aspecten van het koken en de feestelijk gedekte tafel worden belicht. Er is een groot aantal standhouders aanwezig met een gevarieerd assortiment aan artikelen. U kunt hierbij denken aan: kazen, wijnen, kruiden, chocolade en delicatessen. Maar ook 'non-food'-producten zoals kookgereedschap, glas- en servieswerk, bloemen en kookboeken. Er is voldoende gelegenheid om bij verschillende stands een hapje te proeven.

Faeylemaborg, Hoofdweg 30, Slochteren, tel: 0598421568.

■ Loevestein Bewoond

Slot Loevestein organiseert op 21 en 22 oktober 2006 'Loevestein Bewoond' waarin Slot Loevestein de (late) middeleeuwen laat herleven. 'Loevestein Bewoond' geeft een weekend lang een zo realistisch mogelijk tijdsbeeld van deze periode. Te zien is hoe het dagelijks leven zich afspeelde: in de Keuken worden middeleeuwse gerechten bereid, de Grote Camer is de plaats waar vrouwen borduren of spinnen en in de Zael laten wapenknachten hun uitrusting zien. Middeleeuwse muziek en dans maken de sfeer compleet. Zie voor meer informatie www.slotloevestein.nl. Slot Loevestein, Loevestein 1, Poederloijen, tel: 0183-447171.